RDEČI PRAPOR

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

Izhaja v Ljubljani vsaki petek.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5·44 K, za pol leta 2·72 K, za četrt leta 1·36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5·96 K, za pol leta 2·98 K, za četrt leta 1·49 K. — Za Ameriko za celo leto 7·28 K.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 51. **V Ljubljani, dne 22. decembra 1905.** **Leto VIII.**

NASLOVI:
Za vse dopise, rokopise, pisma, tičoča se lista:
Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Za denarne pošiljatve, naročila, reklamacije, inserate i. t. d.:
Upravništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.
Židovske ulice štev. 5/I.

Božič.

. . . In zopet pojo zvonovi: Mir ljudem na zemlji. Pojo, da se razlega skozi tiho zimsko noč tja v nedosežno daljavo, ali odmeva ni, ki bi odgovoril, da se je naselil mir med ljudi. V pobožno slavnostni uri se dviga hrepenenje v višave, ali hrepenenje ne more umiriti razdraženih bojev, in ubrano zvonenje jih ne more umiriti, ne vsako leto ponovljena vest, da se je rodil odrešenik sveta.

Ljudje bi radi verjeli, saj je v človeku polno mistike, ki se ji toži po veri; toda zaman se potaplja v njene globočine, kajti miru ni na zemlji in odrešenja ne vidi. Ako je tekla kri na Golgoti za rešitev človeštva, ni tekla samo po nedolžnem, temveč tudi brez uspeha. Svet je nerešen, kakor je bil prej.

Kmalu bode dvatisoč let, odkar je prišel na svet. In slaba telesa omahujejo, izmučene prsi vzdihujejo, obup se loteva duš kakor takrat. Upanje, da se uresničijo besede evangelja, pa propada, vera — pravijo — peša.

Božič je zopet tukaj in praznujejo ga, kakor svetkujejo različne praznike, iz navade, po koledarju, brez živega čuvstva in brez notranje, duševne udeležbe. Ostala je beseda, njena živa vsebina pa je izginila. Na smrečici se zažiga svečice in o polnoči gredo ljudje v cerkev, ker je 24. december.

A škoda je za lepi praznik zimskega solncokreta, ki je bil poganom poln vsebine. Dan se daljša, novo solnce se rodi in obljubuje zmago nad zimo, nad mrazom, nad temo in nad smrtjo; obljubuje pomlad in cvetje, novo življenje in srečo. Vse to je prvim kristjanom obljubovalo rojstvo otroka v betlehemskem hlevu. Danes pa prižigajo lučice, ker je tudi v drugih hišah tako, žive vere pa nimajo nikjer več.

Toda pač. Samo preselila se je iz sveta izpraznjenega svoje vsebine oropanega krščanstva med novodobne «pogane», ki ne hodijo v cerkev, ker morajo ostati pri ogromnih pečeh in v podzemeljskih jamah, na železniških strojih in v prometnih uradih, ki ne postavljajo jaslic in ne dajejo otrokom bogatih božičnih darov, ker nimajo denarja.

V rešitev, ki jo prinese smrt človekovega sina na križu, ne upajo več. Ali nada jih ni zapustila. Kar so izgubili tisti, ki šepečejo naučene molitve z ustnami, so našli sami v sebi. V njihovih dušah je božič; tam se jim je rodila živa vera v rešitev, in tam je vstala moč, ki jim pribori odrešenje in mir.

Da, mir. Kadar pride čas.

Kako naj se danes izpolni božja beseda? Kako naj vlada mir, kjer je cela družba ustanovljena na temelju okrutnega, brezobzirnega, splošnega boja? Iz visokih dimnikov se vali črn dim in njegovi gosti oblaki pripovedujejo, da je tam v tovarni sto in sto sužnjev, ki izžema posameznik najboljše moči iz njih. In nedaleč drug dimnik, pa tretji – in njih gospodarji računajo, kako bi zmagali v boju okrutne konkurence, ki se mu ne morejo izogniti. Kamorkoli seže oko, povsod brezsrčna borba, nikjer miru. Zvonovi pojo zaman. Pred oltarjem poje duhovnik „Pax hominibus“, a komaj odstopi od mašne knjige, pozabi na vzvišene besede in z gromovitim glasom poziva ljudstvo v boj proti „brezvercem“ in „krivovercem“, proti strankam, ki ne slede njegovemu povelju in proti časopisom, ki ne pišejo po njegovi volji.

Mir, kadar pride čas.

A sedaj je treba boja. Najprvo je treba odpraviti zapreke miru, odstraniti je treba krivični red, ki izroča slabejšega na milost in nemilost močnejšemu; odstraniti se mora privilegije in predpravice, ki vstvarjajo neenakost in provzročujejo z železno nujnostjo boje, nevsmiljene, moreče, nepretrgane, večne.

Boj zaradi miru.

Tisti, ki je bil porojen v revščini, je dal vzgled svetu. Prinesel je boj in bojeval se je za svoje prepričanje in za svoj nauk, ki je izginil tekom stoletij. Njegov cilj je bil mir, ali njegova pot je bila bojevita.

Tudi naša je taka. Ker smo edini, ki smo si vzlic vsem nasprotstvom ohranili vero v mir in v srečo, se hočemo bojevati, dokler ne zmagamo. Ko pojo cerkveni zvonovi brez duše, pojo naša srca: Proč z izkoriščanjem, proč s hlapčevstvom in s suženstvom, proč z zapeljevanjem in z zasleplјevanjem. Enake pravice vsem!

Božič še ni bil. Božič pride, kadar razbije zadnji delavec zadnje okove, ki mu vklepajo telo in duha. Božič pride in prinese mir ljudem na zemlji, kadar pade krivica in sede pravica na prestol. Božič ljudstva bode, kadar zmaga socializem.

Razširjajte svoj list!

Leto se približuje h koncu in po stari, dobri navadi se obračamo do svojih prijateljev, proseč jih, naj se spomnijo na svoj list. Za mnoge izmed njih prihaja čas, da obnove naročnino in prepričani smo, da nam ostanejo zvesti tudi v novem letu. Toda s tem ne bi storili vsega, kar list gotovo po pravici od njih pričakuje. Vsak časopis želi razširiti krog svojih naročnikov in mi nismo izjema v tem oziru. Potrebna nam je pridobitev novih odjemalcev, kajti „Rdeči Prapor“ ima vso materialno zaslombo samo v njih. Zajemati ne more iz nobenih „reptilskih“ fondov, od nikoder ne dobiva subvencij in sramežljivih „pavšalov“ in če žele njegovi prijatelji, da se razvije in poveča, morajo sami pomagati. Ravno ob novem letu je za to primerna priložnost. Kdor ima kaj dobre volje, gotovo lahko priskrbi listu nekoliko novih naročnikov, s čemur koristi sam sebi, ker pomaga, da se njegovo glasilo razvija in izpopolnjuje. Čim pridneje bodo naši odjemalci agitirali, tem boljši list bodo imeli.

Listek.

Počena srca.

Spisal Etbin Kristan. Dalje.

Kar je še sledilo, je zanimalo le malo poslušalcev. Skoraj vse je ostalo do konca pod vtiskom spiritistične postave. Prišel je na oder mladenič, ki je bilo vse na njem dekadentna poza, pa je čital verze, sestavljene iz samih nepopolnih stavkov, polnih nerazumljive mistike. Ako bi bil prišel pred profesorjem na vrsto, bi bil gotovo žel glasno priznanje in odšel bi bil s sladko tolažilno zavednostjo, da nekoliko sto finih diferenciranih duš ceni njegovo sicer redno vtajevano ženialnost. Ali ljudje, ki so v duhu še vedno gledati otrokovo lice iz četrte dimenzije, niso slišali njegovih stihov in komaj da je kdo malo zaploskal, ko je bil oder zopet zastrt.

Podobno se je godilo pevki, ki je deklamirala angleške pesmice — bogve o čem.

Šele, ko je godba odigrala zadnjo točko, „Himno neznanemu“, je izginil sugestivni čar in ljudje so se povrnili v življenje. Obedovalnica v pritličju, vinarna v suterenu in eksotične japonske in kitajske sobe v prvem nadstropju so se napolnile. Natakarji so tekali semtertja in niso imeli dosti nog in rok, da bi pravočasno izpolnili vse želje gladnih in žejnih duš.

Stožer in Jovanović sta podvzela pot odkritja. Hotela sta najti Amalijo, kar ni bila lahka naloga v množici in v gnječi. Stožer je bil zelo nervozen in Jovanoviću se je zazdelo, da ga samo ovira. Posadil ga je nekam v kot, pa mu je naložil, naj čaka, dokler se ne povrne in ga ne pokliče. Vdal se je, Jovanović pa je jel romati od sobe do sobe. Oziral se je na vse strani, a nikjer ni opazil Amalije. Iščoč z napeto pozornostjo je zadel vsak hip tu ob gospoda, tam ob damo in neprenehoma se je moral opravičevati. Tako je na stopnicah skoraj podrl nekega gospoda, ki pa se je takoj sam začel izpričevati, misleč menda, da je sam zakrivil karambol. Jovanović pa je osupnil. Tako se ne more motiti in take podobnosti ni na svetu. Zamišljeni gospod je odšel navzgor, Jovanović je gledal nekaj časa za njim, potem pa jo je ubral po njegovih sledih. Bil je prepričan, da je to Franjo, ali nikakor mu ni šlo v glavo, kako da je v Parizu in kaj dela tukaj.

— Pa so morda vendar v življenju skrivnostni uplivi in tajne vezi, ki jih ne poznamo in ne razumemo? Večna Usoda, ki nas sodi po davno določenih potih k svojim ciljem in mi si le prevzetno domišljujemo, da si sami izbiramo pot in cilje?

— Eh, neumnost! Okultna špekulacija bi še treznemu človeku zmešala pamet. Malo šarlatanerije, pa bi začel povsod iskati tajno roko, ki posega v naše življenje in se igra z nami, kakor mačka z mišjo. Toda kaj? Čemu se zakopavsti v skrivnosti? To je vendar zelo enostavno. Kaj, ako je prišel Franjo radi Amalije sem? Kdove, koliko časa sta že v zvezi. Najbrže ni mogel pozabiti na njo. In ona? — Mislil sem, da je njeno srce počeno pa ne drži več čuvstva, kakor izteče vsaka tekočina iz počene steklenice. Ali koliko je vredna naša modrost in naše globoko razumevanje tuje duše? Kdove, kako sem se motil?

Pospeševati glasilo socialno-demokratične stranke, je pa važna in nujna naloga. Stranka in list sta nerazdeljivo združena in komur je kaj ležeče na stranki, ne more biti indiferenten napram listu. Velik del strankine moči tiči v njenem glasilu. Iz njega dobiva pristaš najzanesljivejše informacije, najnujnejši politični in strokovni pouk, najboljše pripomočke za jasno gledanje v javnem življenju. Nasprotnikom pa pokazuje napredek, razvoj in moč stranke.

Ali povedati moramo, da naši delavci še niso izvršili naloge, ki jo imajo napram listu. Še sto in sto jih je, ki se sploh ne brigajo za časopisje, ali pa čitajo nasprotniške liste „iz navade", ne misleči, da koristijo s kupovanjem takih listov stranki nasprotnikov, a da škodujejo svoji stranki in sami sebi. Kajti velik, dobro urejen, močan in ugleden list koristi njim samim. Čim več moči ima njih glasilo, tem uspešneje lahko zastopa in pospešuje njih interese.

Ravno v sedanjem času viharnih bojev, so delavci lahko izpoznali, kako velike važnosti je dobro delavsko časopisje. Ako je danes splošna in enaka volilna pravica pred durmi naše države, mora vsakdo pripoznati, da gre delavskemu tisku največja zasluga. Saj ni mogoče niti pomisliti, da bi se moglo prirediti te velikanske demonstracije zadnjega časa brez takega časopisja. Kako naj bi se bilo zaneslo zanimanje za stvar, kako tisto bojevitost, ki se je tako proslavila, med množice, v najzadnje kote, brez posredovanja delavskega tiska? Kdo bi bil poučil delavske mase o gibanju v drugih krajih in jih tako napolnil z zavednostjo solidarnosti in moči brez delavskega časopisja?

In kdo je bil najzvestejši zaveznik železničarjev v zadnjem boju, ki je rodil vsekakor lep uspeh? Kdo pomaga delavcem vselej, kadar morajo nastopiti za zboljšanje svojega položaja?

Pomislite si Avstrijo brez socialno-demokratičnega časopisja — in splošna, enaka volilna pravica danes ne bi bila na dnevnem redu; in o socialnih reformah ravno tako ne bi bilo govora, kakor ga ni v centralni Afriki in v Pagoniji.

Da imajo delavci danes vse drugačen ugled in upliv, kakor pred dvajsetimi leti, da se jih ne smatra za barabe in ne prezira, da se morajo tudi nasprotniki zanimati za delavske razmere — vse to je po velikem delu zasluga socialno-demokratičnega časopisja.

Glejte! Živ krst se nekdaj ni zmenil za delavca, zlasti na Slovenskem ne. In kako si skušajo danes liberalni in klerikalni časopisi pridobiti naklonjenost delavcev. Nikdar niso storili ničesar, da bi delavec prišel do opravičene veljave, a sedaj, ko je vendar prišel, mu nastavljajo zanjke, da bi ga vjeli in sami imeli korist od uspehov, za katere niso genili z mezincem.

Klerikalni in liberalni časopisi ne morejo koristiti delavcem, ker tega razmere ne pripuščajo. Nemogoče je služiti Bogu in Mamonu, nemogoče je, zagovarjati interese izkoriščevalcev in izkoriščanih. Seveda, včasih imajo delavci boj s podjetniki, ki ravno „Slovencu" ni všeč; in tedaj se mu cedi med in mleko iz ust. Ali nastopite proti klerikalnemu izkoriščevalcu, pa bodete zaman pričakovali njegove podpore; med in mleko se izpremenita v ogenj in žveplo. Ako izkoriščevalec ni liberalec, se ga utegne polotiti „Slovenski Narod"; ali začnite boj proti njegovemu pristašu in niti dobre dlake ne ostane na vas.

Zato je potrebno, da podpirate svoje glasilo z vsemi močmi. Z večjo vnemo se morate zavzeti zanj, kakor doslej. Vaš cilj bi moral biti, da postane vsak slovenski delavec naročnik svojega lista. Kadar to dosežete, bodete imeli časopis, ki bodete lahko ponosni nanj.

Za vsakega zavednega delavca mora biti čast, ne le, da je naročnik, temveč tudi, da pridobi listu kar največ novih naročnikov. Tako je drugod med delavci, tako mora biti tudi pri nas. Češki, poljski, nemški delavci agitirajo neprenehoma za svoje časopise. Kdor ni naročen na glasilo stranke, ga ne smatrajo za pravega sodruga in tovariša. Drug drugega kontrolirajo, ali je naročnik. Koliko bolj potreba je to še pri nas, ki smo mali!

Poprimite se resno in z gorečnostjo tega potrebnega dela. Vsakdo naj si šteje v čast, da pridobi listu kar največ novih naročnikov.

Mi pa bodemo izvršili svojo dolžnost napram svojim prijateljem in napeli bodemo vse moči, da jim damo čim boljši list. Naša pot je jasna. Vodi nas socialno-demokratičnl program in delavske koristi. V tem smislu bodemo delovali in vse bodemo storili, da zadostimo svojim čitateljem. Želja, da se izdaja list pogosteje, je vzelo izdajateljstvo v resen preudarek in če se bodo sodrugi pridno zavzeli za stvar, upamo, da bodemo lahko kmalu izdajali po dve številki na teden.

Že s prvo številko prihodnjega letnika bodemo začeli v listku priobčevati senzacionalen roman katoliškega kaplana Kirchsteigerja

„Pod spovednim pečatom"

(Das Beichtsiegel)

in prepričani smo, da ustrežemo s to pretresljivo, poetično in razmere realistično slikajočo povestjo vsem svojim čitateljem.

Sploh pa se bodemo potrudili, da izpopolnimo list kar najbolj mogoče in da zadostimo upravičenim željam svojih prijateljev zlasti v političnem in strokovnem oziru.

Naj bi novo leto pomenilo za naš list nov in velik napredek v korist zavednemu slovenskemu delavstvu!

Politični odsevi.

Preuredbe določb o zakonu se boje naši klerikalci. Dasiravno še ni upanja, da bi prišel avstrijski parlament prav kmalu do proučevanja in sklepanja o novi uredbi postav glede zakona, piše „Slovenec" vendar že sedaj uvodne članke o stvari in seveda se križa, kakor bi se pripravljala tudi v Avstriji že ločitev cerkve od države kakor na Francoskem. Pač bi bilo tega treba tudi pri nas; ali dokler je Avstrija v najvišjih krogih tako prepojena s klerikalnim duhom, je cerkev še zelo na varnem. Ali preuredba zakona je malenkost v primeri s francosko protiklerikalno politiko. In če se na ločitev cerkve in države lahko še nekaj časa počaka, je saniranje žalostnih razmer glede zakona res skrajno potrebno. Ko se je „katoliško-narodna stranka" pripravljala, da se prekrsti, je bilo slišati na vseh koncih in krajih, da ne bode več klerikalna. Toda kakor se vidi, ne morejo gospodje niti par tednov premagati svoje prave narave; komaj so dobili novo ime, pa že pokazujejo kar najbolj očitno, da so ostali, kar so bili: Pristni, zagrizeni, nepopačeni klerikalci. Ime «ljudska» stranka pa zveni kakor groteskna ironija. Sedanje določbe glede zakona nimajo drugega namena, kakor utrditi privilegij in nadvlado cerkve in duhovništva v državnem in v privatnem življenju s tem, da se ji daje pravico posegati v najintimnejše človeške razmere. Država izda postavo o zakonu, pa ne vpošteva niti svojih lastnih, niti ljudskih interesov, temveč samo cerkvene zahteve. Katoliška cerkev pravi: Zakon je nerazdružljiv. Država pa ne vpraša, ali je njena lastna korist od tega odvisna, ne vpraša, ali ni to grozno breme za zakonce, ki ne morejo ostati v zvezi, temveč se enostavno pokori cerkveni zahtevi. Zakonski par se loči, ker morda oba izpoznata, da jima je skupno življenje neznosna muka. Morda bi oba lahko našla pravo srečo v drugih zvezah. Ali katoliška cerkev jima brani in država, ki bi imela služiti potrebam državljanov, jima prepove srečo, ker hoče cerkev tako. Katoliški duhovnik se prepriča, da se je motil glede svoje vere; njegovo globoko prepričanje ga prisili, da se odreče katoličanstva, pa postane protestant, pravoslaven, ali morda brezverec. Oženiti pa se ne sme v Avstriji nikoli, ker katoliška cerkev ne dovoli in ker je država poslušna dekla cerkve. Da so take razmere nenaravne in da nasprotujejo poklicu države, ki obstoji radi državljanov in ne radi kake cerkve, je jasno. Zato pa je tudi popolnoma gotovo, da se bodo določbe zakona izpremenile, ker potreba neštetih ljudi to zahteva. Da je taka izprememba res potrebna, pokazujejo dejstva. Na Dunaju se je ustanovilo posebno društvo katoliško ločenih zakoncev, ki šteje več tisoč udov; to je gotovo dokaz, da so sedanje razmere neznosne in da trpinčijo ljudi.

Našel je Franja samega pri mizi v kitajski sobici. Hotel je pristopiti. Toda — kaj naj bi mu dejal? — Ne. Drugače je treba. Obrnil se je, pa je odšel, da poišče na vsak način Amalijo.

Končno jo je našel v suterenu. Sedela je v večji družbi, ki jo je pa očividno samo slučaj in pomanjkanje prostora pri drugih mizah zneslo vkup. Amalija je imela klobuk na glavi in rokovice na rokah in z nikomur ni govorila.

Smelo je pristopil, pa jo je nagovoril.

— Oprostite, gospodična, je dejal, našel sem prostor, kjer bodete lahko ugodno sedeli. Ali mi dovolite, da Vas spremim tja?

Začudeno ga je pogledala. Ali kmalu se je njen pogled izpremenil in rekel bi, da ji je hvaležnost zasinila v očeh. Ni se dobro počutila v prisilni družbi, pa je rada porabila priložnost, ki jo je našla. Med potoma se je Jovanović predstavil in ne da bi pričakoval odgovora, je nadaljeval:

— Ako ne marate sprejeti mojih predlogov, gospodična, jih bom seveda takoj umaknil. Vendar pa se zanašam na Vašo ljubeznivost in upam, da me ne odbijete.

— Gospod Jovanović, je odgovorila, moja ušesa so navajena poslušati vsakovrstne predloge. Ali samo moja ušesa. Ne vem, od kod me poznate in kaj veste o meni, ali če ste slišali kaj neresničnega, pa izvajate svoje predloge iz praznih govoric, bodete razočarani. Najbrže se govori o meni predobro in preslabo. Ali bodisi kakorkoli, izvolite mi naznaniti svojo željo povsem svobodno in odgovorim Vam ravnotako svobodno.

— Prepričate se takoj, da Vas ne mislim niti izdaleč užaliti. Vendar pa Vas moram najprvo nekaj vprašati. Ali ste nocoj svobodni — menim, brez družbe?

— Da.

— Ne pričakujete znancev?

— Zakaj vprašujete?

— Takoj izveste. Predlagam Vam dvoje. Moj znanec želi prav srčno, da bi se seznanil z Vami. Menda nič druzega; samo poznal bi Vas rad. Zato je prišel z menoj sem. Ako ste dobri, mi dovolite, da Vam ga predstavim. Toda slučajno sem opazil še nekoga tukaj, gospoda, ki ga gotovo poznate. Ne iz Pariza. Ko sem Vas vprašal, ali ne pričakujete znancev, sem mislil — oprostite — da sta se zmenila in da je zato prišel. Vidim, da sem se zmotil. Dejal sem, da imam še drugi predlog. Toda ne. Odločite sami, kaj hočete ukreniti. Ali naj Vam povem, kdo je?

— Moj znanec? Pa ne iz Pariza . . . Kdo naj bi bil? Ne spominjam se na nikogar, ki bi želela, da ga vidim. Morda se sploh motite. Odkod veste, da je moj znanec . . . Toda, povejte kdo je. To je najbolj enostavno.

— Ali ste poznali v Zagrebu profesorja Franja. —

— Franja . . .?

Nehote mu je posegla v besedo. Bilo ji je, kakor da se je hipno nekaj izpremenilo v njej. Toda samo trenotek. V glavi je njegovo ime zadelo ob zaostal ton iz starih časov; do srca pa ni doseglo, ali pa ni bilo strune tam, ki bi se bila še zatresla. Mirno je odgovorila:

— Zdi se mi, da veste mnogo. A nič ne dé. Ako se niste zmotili, je pač le slučaj, da je gospod tukaj. Ne vem, ali mu je znano, da sem v Parizu in da zahajam sem. Tudi ne vem, ali me želi videti, ali bi mu sploh bilo všeč . . .

— Saj se lahko prepričate. Ako mu pridete slučajno tako blizu, da Vas opazi, bodete takoj na jasnem.

— Da. Bilo bi strahopetno, ako bi se ga izogibala, vedoča, da je tukaj.

— A moj znanec?

— Predstavite mi ga. Kaj bi si delali velike skrbi? Saj je vse slučaj. Morda sedemo potem vsi skupaj, pa se pogovorimo uro, dve in gremo tedaj vsak sebi, ali pa se takoj razidemo — kakor že bode. Pripeljite mi Vašega znanca. Počakam tukaj.

Jovanović je odšel po Stožerja, ki je bil že zelo nepotrpežljiv, pa ga je pripeljal. Nekoliko formalnih besed in vsi trije so odšli v kitajsko sobo. Franjo je sedel še sam pri svoji mizi.

Konec prih.

«Slovenec» bi rad zamotal celo stvar. Ali to se mu ne bode posrečilo. Dokazal bode s svojo polemiko samo, da so klerikalci slej kakor prej zakrknjeni sovražniki vsake svobode. Kajti če bi imeli kaj smisla za svobodo, bi rekli: V tako osebnih, intimnih stvareh, ki se tičejo ljudi samih in njih sreče, naj dotični sami odločujejo. Cerkvi ostane itak njen privilegij ohranjen. Tudi, ako država sprejme zakon, ki dovoli, da se smejo katoliško ločeni zakonci zopet omožiti odnosno oženiti, ostane še cerkvena prepoved. In komur je res toliko ležeče na cerkvenih propisih, se jim bode udal tudi tedaj, če država ne bode zahtevala tega. Ali pa se klerikalci boje, da se ljudje tedaj ne bodo več zmenili za to, kaj cerkev hoče in kaj noče? Tedaj dajejo pač sami svoji cerkvi najslabše izpričevalo. Ako ne morejo ohraniti ljudstva pod svojo komando brez žandarjev, naj kar napišejo svoj testament.

Pri proračunski razpravi v državnem zboru se je ministrski predsednik baron Gauč zopet zmenil o volilni reformi. Izjavil je, da položi obljubljeni načrt o volilni preosnovi na vsak način meseca februarja na mizo zbornice, ter je zagotavljal, da so „pri vladi izginili zadnji dvomi glede izpeljave volilne reforme“, in da misli „da je potrebno, na novo oživiti parlamentarično življenje v Avstriji ter mu dovesti novih moči“. V tem oziru so torej vladne izjave dosti jasne. Vprašanje je le, kakšen bode njen načrt. Delavci ostanejo na vsak način na straži; čim bi se pokazalo, da je v parlamentu nevarnost za reformo, začne boj; čim bi se pokazalo, da načrt ne odgovarja zahtevam splošnosti in enakosti, začne boj. In če postane potreben, bode neizprosen in brezobziren in ne konča prej, kakor s popolno zmago.

Državni zbor je sprejel proračunski provizorij, ki ga je vlada predložila. Gromovito ropotanje velikih strank, ki so zbesnile radi napovedane volilne reforme, je bilo torej prav podobno gromu v gledališču. Proti provizoriju so glasovale le manjše opozicionalne stranke, med njimi socialni demokratje, ki so s tem jasno pokazali, kako bedasto je govoričenje, da so se prelevili v vladno stranko.

Rusinski narod v Avstriji je brez razlike stranke složen v zahtevi splošne in enake volilne pravice. Od l. 1848. ni bilo takega življenja in takega gibanja med Rusini kakor sedaj. Največ je povzročilo to žilavo agitacijo protidemokratično držanje žlahčickega „poljskega kola“, ki bi rado, da se za Galicijo vpelje -- indirektne volitve, ker se pri njih seveda veliko ložje slepari, kakor pri direktnih.

Operetna demonstracija združenega brodovja proti Turčiji je končana. Po dolgem obotavljanju je sultan sprejel pogoje velevlasti, tudi finančno kontrolo v Macedoniji, in barke se lahko vrnejo domov. Komično je bilo seveda videti, kako so države, ki same ne vedo, kaj bi doma počele (n. pr. Rusija!), učile Turčijo, kako naj napravi red.

Hrvatska vlada je razpustila zagrebški občinski svet. Opozicionalna večina je glasovala proti proračunu, ker je sladki župan dr. Milan Amruš, ko so ga izvolili za „načelnika“, obljubil, da se vzdrži vsake politike, pozneje pa je ta nekdanji opozicionalec očitno zaveslal v madjarske vode. Značilno je, da je po razpustu občinskega sveta ravno on imenovan za vladnega komisarja — kakor je opozicija že prej napovedala.

Koalicija opozicialnih strank se je združila na Hrvatskem. Pristopile so ji hrvatska stranka prava, hrvatska napredna stranka, srbska samostalna stranka, srbska radikalna stranka, socialno-demokratična stranka in izven strank stoječi (pristaši dr. Potočnjaka). Klerikalci, Frankovci in Radićeva „seljačka stranka“ niso v koaliciji. V skupnem proglasu naznanjajo, da ohrani vsaka stranka svoj posebni program in svoja načela, skupno pa bodo postopali v boju proti madjarski stranki, v borbi za dosego ljudskih in konštitucionalnih pravic (splošne volilne pravice, svobode tiska, združevanja, zborovanja, osebne svobode i. t. d.) in skupno bodo nastopali tudi pri volitvah.

Na Ogrskem se pripravlja vendar le nova situacija. V soboto je bil bivši finančni minister pl. Lukač na Dunaju na avdijenci pri kralju. Nedvomno postane on zopet posredovalec med krono in med koalicijo, ki polagoma odlaga svoj furorni radikalizem. Gospodje se prikazujejo že v precej smešni luči. Ko je sedanja koalicija dobila večino, je rekla: „Brez madjarskega poveljnega jezika ne bode miru na Ogrskem.“ Madjarska komanda je bila prva in glavna zahteva. Stvar je bila, ako se hladno premisli, dosti malenkostna, ali gospodje baroni, ki so šli v boj liki rebeli, pa so se upirali celo kroni, so bili videti skoraj kakor junaki. In sedaj hoče skopneti ves rebelični duh, ves radikalizem kakor marčni sneg. Grof Apponyi in junaški Košut sta se baje že sprijaznila s tem, da dobe ogrski polki ogrske zastave, poveljni jezik se pa za sedaj zapostavi. To je sicer čisto pametno. Ali če bode Madjarija sedaj lahko živela brez ogrske komande, čemu je bilo treba celo leto take razburjenosti po celi deželi, takega razvnemanja strasti in takega izpodkopavanja vsega gospodarskega življenja? Do korita, kamor sedaj lezejo, bi bili prišli gospodje lahko že pred desetimi meseci; saj se jim je ponujalo. In takrat bi bili prišli kakor zmagovalci, sedaj pa pridejo — nič jim ne pomaga — kakor premagani. To je vsekakor razlika.

Ako bode parlament preložen do konca februarja, bode najbrže Fejervary med tem rešil trgovinske ugovore in s tem bode tudi skupno colninsko ozemlje z Avstrijo podaljšano. Torej tudi z zahtevo colninske ločitve propadejo. In vsaj to bi se bilo menda lahko drugače rešilo, ako bi ne bila koalicija uganjala burke, ki se šele sedaj vidijo prav smešne, temveč, ako bi bila začela delati, ko je bil čas.

Novi črnogorski parlament se je v soboto sešel. Za predsednika je bil izvoljen najstarejši poslanec pop Simo Dulović. Ministrski predsednik vojvoda Božo Petrović, vojni minister ter minister za zunanje zadeve, so podali ostavko. V parlamentu sta se ustanovili dve stranki, konservativna in moderna. Iz Srbije je prišla posebna deputacija k otvoritvi črnogorske zbornice.

Marokanska konferenca bode zborovala v Madridu.

Bombo za šalo so našli v vlaku, v katerem se je peljal predsednik francoske republike Loubet. Izprva se je mislilo na atentat. Ko so preiskali bombo, so videli, da je taka, ki ne more eksplodirati.

Domače stvari.

Revizija programa. Nič se ne ščipajte, ljudje! Resnica je in ne sanja se vam: V liberalni stranki se nekaj dani. Kar je vedel celi svet razven liberalnih voditeljev, izpoznavajo polagoma tudi veljaki sami: Da stranka nima programa, ne življenja, ne pomladka. „Slovenski Narod“, ki je postal tako dolgčasen, da se ga more rabiti le še za večerno berilo, ako se ne more zaspati, je bil pretečeni teden naenkrat zanimiv, prav resnično zanimiv! Povedal je prvič, da ima narodno-napredna stranka meseca januarja shod zaupnikov, ki je sklican, da se pristaši stranke, odnosno njih zastopniki izjavijo glede volilne reforme. Čudna stranka! Pomilovanja vredna stranka, ki ne vidi in ne pojmi, kako smešno se dela sama! Post tot discrimina rerum še sama ne ve, kakšna stranka je vendar to, ki ima v tako važnih vprašanjih vsak dan drugačno mnenje? Najprvo Tavčarjev govor v državnem zboru; potem «Narodovi» članki in notice, potem «Sočine» fraze, potem nastop deželnih poslancev, pa zopet «Narodove» pisarije, pa govor drja. Trillerja dne 28. novembra — in sedaj, ko bi človek sodil, da ima stranka končno vendar neko mnenje, mora šele sklicati zaupnike, da jih vpraša! Organizacijo morajo imeti pač imenitno, ako nimajo s svojimi pristaši toliko zveze, da bi v tako načelnih vprašanjih izpoznali njih mnenje.

Deloma ima «Narod» prav. Ako skličejo shod samo v ta namen, se le osmešijo pred vso javnostjo.

Zato priporoča glasilo „Narodne tiskarne“, naj se na tistem shodu revidira tudi program iz leta 1894. Pri tej priliki pa mu je ušlo dragoceno priznanje, da liberalna stranka doslej sploh še nima liberalnega programa in da je dokument iz leta 1894. samo produkt — zmerno-klerikalnega upliva. In ta stranka se je vedno ponašala kot edino protiklerikalna kot nositeljica naprednih, svobodomiselnih idej! Sedaj je razumljivo, zakaj je bila politika te stranke vedno tako konfuzna.

Na shodu zaupnikov bi radi popravili napake preteklosti. Ali dosežejo to — ne vemo. Naloga je vsekakor sila težka in zdi se nam skoraj nemogoča. Kajti ako bi res hoteli, kar pravijo, bi morali položiti staro stranko v grob, pa ustanoviti popolnoma novo. Svobodomiselne, napredne, radikalne meščanske stranke bi bilo pri nas že treba. Ali to bi morala biti stranka, ki bi razumela potrebe in zahteve časa in nalogo meščanstva. Mi bi z veseljem pozdravili tako stranko, akoravno vemo, da bi nam bila in da bi nam morala biti nasprotnica v marsičem. Stranka, ki bi organizirala podjetništvo, stoječa na realnem temelju faktičnih razmer, prezirajoča prazne fraze, delavna, praktična in politična, bi najbrže dala delavcem opraviti. Ali to nič ne de. Bilo bi vsaj življenja, razvoja, danes pa ni druzega, kakor močvirje. Toda da bi taka stranka povstala iz sedanje liberalne, iz te filistrske stranke brez mlade generacije, tega ne veruje nihče in zbor zaupnikov napredne stranke ne bode menda pomenil nič druzega, kakor je pomenil shod katoliških zaupnih mož. Na papirju bode morda kaj novega, v praksi pa ostane pri starem.

Z neslanimi dovtipi, ki se jim pozna od daleč, da so po sili skovani, se ničesar ne dokaže in ničesar ne ovrže. Ne vemo, ali „Slovenec“ pri svojih čitateljih kaj doseže s tako polemiko; drugi ljudje ga bodo gotovo le pomilovali, ako ne najde drugih argumentov. Da se ne upa nikakor povedati, kaj je pravzaprav z glasovito slovensko krščansko socialno organizacijo, je vsekakor čudno. Ali je to samostalna stranka? Ali je del avstrijske krščansko socialne stranke? Ali je v tej splošni stranki avtonomna? Ali pa je del bivše katoliško-narodne sedaj ljudska, a prej kakor prej klerikalne stranke? Kaj je? . . . Ako gospodje tega nočejo ali ne marajo povedati, tedaj vsakdo lahko vé, pri čem da je stvar. Cela slovenska krščansko-socialna stranka ni nič druzega, kakor ime, prazno ime, stranke pa sploh ni. Tistim delavcem, ki se tarejo za klerikalci, se morda pripoveduje, da imajo svojo stranko, res pa ni, temveč dr. Šušteršič je posvetni, škof Jeglič pa duhovni glavar vsega, kar je klerikalnega na Slovenskem, pa naj je plašč tega še tako „ljudski“ in onega še bolj „krščansko socialen“. Stranka, ki ni izrecno delavskega značaja, pa ni za delavce vredna piškavega oreha.

Iz krogov gledaliških obiskovalcev nam pišejo: Kdor zahaja bolj pogostoma v slovensko gledališče, je gotovo že opazil, da orkester nikakor ne odgovarja vedno tistim zahtevam, ki bi bile popolnoma opravičene zlasti pri operi. Dobro razumemo, da se v Ljubljani ne more zahtevati 120 mož pri orkestru; ali da bi vsaj to, kar more biti, bilo dobro, — to vendar ni pretirana tirjatev. Vemo tudi, da od vojaške godbe, ki je urejena največ za marše in za koncerte lajšega žanra, ni pričakovati eksekucij kakor od dunajskih filharmoničarjev; da bi lahko bolje igrali, kakor pri nekaterih zadnjih predstavih, pa vendar tudi vemo. Saj smo jih že slišali, ko so tako svirali, da smo bili, vpoštevši razmere, lahko zadovoljni. Najbolj pa smo se čudili, da v naših dnevnikih ne najdemo primerne, jasne kritike o orkestru. Govori se pa, da ima tudi to svoj vzrok. Slišali smo namreč, da je gledališče ali dramatično društvo vezano s čudno, skoraj neverjetno pogodbo, ki mu nalaga, da prepreči vsako neugodno kritiko o vojaški godbi. Pravimo, da se nam zdi to skoraj neverjetno — a samo „skoraj“. Kajti, ako se ne motimo, smo že čitali izjave, s katerimi jemlje gledališče vse orkestrske grehe nase, kakor da vojaška godba ni kriva, ako ni zadostovala. In to je skoraj kakor tolmač tiste pogodbe. Javnost bi imela pravico, zahtevati jasnosti o tem oziru. Ne vemo pa, ali ni morda gledališče vezano tudi glede tega. Ako taka pogodba res obstoji, nam je stališče vojaške godbe in njene uprave popolnoma neumljivo. Kdor javno nastopa, se je s tem ipso fakto podvrgel javni kritiki in, kdor deluje v gledališču, je dolžan stremiti za najvišjimi umetniškimi cilji. Ako si pripisuje polkova godba zmožnost za igranje v gledališču, je njena naloga, da izvrši svojo partijo, čim najbolje more. Ako ne, se ne more delati za njo izjeme in sprejemati mora vsako pravično

kritiko. In če se smatra sama za umetniški zbor, bi si morala želeti take kritike, ki je brezdvomno potreben element za umetniški razvoj in popolnjevanje. Lajne na dvorišču in poličnih koncertistov ne kritizira nihče. Vojaški orkester pa ima menda ambicijo, doseči umetniški značaj. Seveda pa bi bilo najbolje, da bi se gledališče sploh emancipiralo od vojaške godbe. Ljubljana je danes že tako velika, da to menda ne bi bilo absolutno nemogoče. Seveda bi bilo treba nekaj dobre volje in pa nekoliko požrtvovalnosti tam, kjer se jo lahko zahteva.

Na južnem kolodvoru v Ljubljani se ponavljajo ponoči zopet tiste žalostne slike, o katerih smo se že lani zmenili. Zima je in kdor ni prisiljen, se mu ne ljubi, bivati na prostem. Posebno ponoči ne. In vendar se opaža pogostoma, kadar je odšel zadnji polnočni vlak, pred južnim kolodvoru ljudi, ki tam prezebajo, da se smilijo človeku. Da je to škandal, smo že lani povedali in s tem, da je postal starejši, se ni popravil. Ako je na državni železnici mogoče, da ostane za potnike, ki se odpeljejo z jutranjimi vlaki, ena čakalnica odprta, bi pač tudi južna železnica zmogla kaj takega. Upamo, da se vzame to končno vendar enkrat v poštev in da se odpravi to nespodobščino. Eventualno bi pa menda tudi mesto lahko interveniralo pri upravi južne železnice.

Shodi.

Hrastnik. Pretečeno nedeljo je bil tukaj javen rudarski shod. Zbralo se je na dvorišču gostilne pri „Ačkonu“ okoli 4—500 oseb in tudi iz Trbovelj je došlo veliko sodrugov. Predsedoval je shodu sod. Slivnik. Govorili pa so sodrugi Šoln, Rinaldo in Linhart. Vsi so temeljito izčrpali dnevni red in opozarjali na pomen organizacije. Upati je, da prično tudi hrastniški sodrugi živahno delati za bojevno organizacijo; skrajni čas je že!

Dopisi.

Trst. E pur si muove! Kdor zasleduje življenje meščanskih strank, se mora nehote ustaviti ob enem dejstvu: Povsod je, kakor bi se porajale nove, mlade tvorbe. Kakor da se razvija pred našimi očmi renesansa meščanske politike. Ali če se pogleda natančneje, se mora človek nasmehljati: Nova imena — to je skoraj vse. Tresejo se gore — in porajajo se miške. Slovenski klerikalci so se prelevili v „Ljudsko stranko“; nova posoda, pa stari špirit v njej. Sedaj pripravljajo tudi tržaški Italijani nekaj podobnega. Tukajšnja liberalna stranka leži na tleh in to, kar se godi z njo, se ne more imenovati več niti agonijo. Za pravo karakteriziranje bi morali porabiti brutalnejši izraz. A sedaj, ko jo že polagajo na oder, bi rada še enkrat oživela, bi se pomladila, pa išče — novo ime. Liberalizem je bankrotiral, demokratični duh veje po vseh deželah in če ga italijanski narodnjaki že nimajo, bi si vendar radi izposodili njegovo ime. Toliko so tudi praktični, da iščejo za vodstvo manj znanih ljudi, dosedanje vodje à la Venezian pa postavljajo v ozadje. Potihoma priznavajo celo, kaj jim je dalo smrtni udarec. Kdor pozna razvoj tržaških razmer v zadnjih letih, ve, da jih je vrgla socialna demokracija ob tla. Tega seveda ne povedo. Ali v svoj program hočejo naliti nekaj kapljic — socializma, in to je tako zgovorno, da je pač vsak komentar nepotreben. Modrijani odklanjajo seveda „utopični“ sarksizem, o katerem znajo toliko kakor zajec na boben; dekorirati pa hočejo svoj program z Massinijevim revolucionizmom, ki jim je pa tudi tako tuj, kakor kitajska klasična literatura. Koliko je takih, ki se vjamejo na nove prenerodne limanice, se kmalu pokaže . . .

Nekaj se meša tudi v slovenskem narodnjaškem taboru. Da tam ni vse tako, kakor bi gospodje radi imeli, se opaža že davno. Tudi oni hočejo preplavati v „demokratično“ strujo. Dopisi iz Kaluge, ki jih „Edinost“ priobčuje, polne jeze nad ruskimi rdečkarji, ki niso tako neumni, da bi jemali sladke obljube trepetajočega carja za pristno dejstvo, sicer niso prav v skladu z demokratizmom. Zato pa propagira „Edinost“ na drugi strani „demokratične“ ideje, priporoča snovanje „občinskih domov“, ker sedanji narodni domovi, zapirajoči vrata širokim slojem naroda, ne odgovarjajo potrebam in ker se mora „kapitalizirati“ imetja slovenskih občin. Ali je tak način kapitaliziranja najvarnejši, ne vemo; dokazano se nam ne zdi. Da žuga „Edinost“ z revolucijo slovenskih županov, ako bi se socialni demokratje strinjali z dr. Adlerjem, ste že čitali. Žalostno je, da so naši nerodnjaški časopisi tako površni: saj je „Ed.“ s to pisarijo dokazala, da ni čitala Adlerjevega govora. (Seveda ga ni. Čitala je nekaj v fevdalni «Politik», najzagriznejši nasprotnici splošne volilne pravice, ali pa v šovinističnih «Narodnih Listih», ki jih na Češkem že skoraj deset let ne vpoštevajo. Op. ured.) Kar se opazuje v drugih industrialnih in trgovskih mestih, vidimo tudi v Trstu. Otroci vedo, da se tukaj prebivalstvo veliko bolj pomnožuje, kakor v Bujah ali v Čičariji. Ako se napravi danes povsod enake volilne okraje; ali potem se jih mora že pri prihodnjih volitvah na novo razdeliti, kajti drugače smo v Trstu že v petih, šestih letih na škodo napram vasem, kjer se popularija skoraj ne pomnožuje. Če pa se noče deliti okrajev za vsake volitve posebej, tedaj zahteva pravičnost, da se vzame pri prvi razdelitvi naraščanje prebivalstva v poštev in če se potrudijo pri „Edinosti“ le pet minut trezno misliti, da zahteva tudi narodni interes Slovencev tako metodo. Ako dobi Trst manj mandatov, kakor mu gre, je to v prvi vrsti škodljivo tržaškim Slovencem; ako se računa danes toliko mandatov za Trst, kolikor mu jih gre po prebivalstvu, ki ga doseže v petih ali v desetih letih, je to Slovencem samo koristno. Ali bodete protestirali, ako dobi Trst štiri mandate mesto treh?

Socialni demokratje promatrajo vse valovanje v meščanskih z mirnim očesom, vedoči, da vse mahinacije in umetne tvorbe ne morejo izpodgrizti njihove bodočnosti. Saj vsi taki izrodki končno niso nič drugega, kakor izrodki strahu, ki jim prešinja kosti, ker — vstajamo.

Nabrežina. Pred kratkim je bil tukaj pokopan sodrug Martin Kosmin. Kakor je pri zavednih delavcih navada, je šlo tudi pri pogrebu vse v redu, toliko časa, dokler ni posegel pop vmes. Mi smo tako srečni, da imamo tukaj eksemplar posebno fanatičnega gospoda, ki pride zlasti ob zadnji ostanek mirne treznosti, ako zagleda rdečo barvo. Pri pogrebu so sodrugi nosili venec z rdečimi trakovi in tako so mirno korakali tudi mimo cerkve, ne da bi se bili ozirali tja. Naenkrat je bil pop pogret. Ne misleč na to, kako nespodobno je, motiti pogreb, je ukazal občinskemu slugi oziroma redarju, kateremu sicer nima gospodovati, naj zabrani, da bi sodrugi šli na pokopališče. Lahko je razumeti, da je to očeta, ki je šel za krsto svojega ranjkega sina užalilo in razburilo, pa je dejal popu, da so spremljevalci njegovega sina tudi kristjani. Gospod Cargo pa je zakričal: „Ako bi bili kristjani, bi šli v cerkev.“ Seveda je bil s tem pogreb že moten. Oče je odgovoril popu, da je pač le sam kriv, ako delavci ne gredo v cerkev. Naj so to le zapiše v spominsko knjigo in naj ve, da je on tisti, ki podi „ovčice“ iz „hleva“. Kajti ljudje res ne morejo hoditi v tisto hišo, kjer nastopa kot režiser človek, ki je pokazal svoje sovraštvo do delavcev tako, kakor g. Čargo pri zadnji stavki, ko je z vso vnemo podpiral izkoriščevalce. Tega delavci ne pozabijo in s človekom, ki jim je tako nasprotoval, nočejo imeti opravka nikjer, pa tudi v cerkvi ne. Ali si bode gosp. Čargo res zapomnil to?

Trbovlje. (Skupno delo.) To je najnovejša agitacija trboveljskih „podpornikov“. Stvar je namreč ta-le: Ko smo prvič demonstrirali z rdečo zastavo, so rekli posamezni „podporniki“: naj le hodijo s to capo, bodemo videli, kdo bo več zaslužil. In res, vedno so gledali posamezniki na to, da zaslužijo njih verni pristaši več kakor zavrženi „vereinerji“. A naenkrat se je stvar predrugačila. Ta mesec so „podporniki“ zlasti v „Westrevieru“ prokleto slabo služili in — glej, naenkrat se je pela pesem „skupnega delovanja“. Na diskuzijo je prišel podpredsednik „podpornega društva“ g. Zupan in govoril, da se je človeku kar milo storilo in bi pričeli naši sodrugi kmalu jokati. A mi povemo brez šale in odločno: Skupnega dela z nasprotniki ni! Kadar teče voda v grlo, je kesanje malo prepozno. Kdor ne razume danes pomena združitve v bojni organizaciji, je sam kriv svojega trpljenja. Skupno delo — dobro! Pot od Fortela do Lesjaka je kratka in kadar se vpišete kot naši sodrugi, je skupno delo gotovo. In basta!

Štore pri Celju. Kakor po drugih krajih, so tudi pri nas rudarji nameravali praznovati dne 28. novembra in se udeležiti manifestacije za splošno in enako volilno pravico. Vendar pa ni prišlo do splošnega praznovanja, kajti rudniški sekretar se je menda bal, da propade svet, ako se v štorškem rudniku ustavi delo za en dan. Ko mu je prišla deputacija naznanit, da je to „nemogoče“, zvijal se je na vse strani, češ, ako bi bili rudarji že hoteli praznovati, bi bili morali to naznaniti prej, kar bi bilo treba od drugod preskrbeti premoga za tovarno, ki tisti dan dela. Kdo naj veruje, da je tovarna s premogom tako slabo obskrbljena, da mora ustaviti delo, ako ne dobi vsak dan sproti oglja? Ali gospod tajnik je imel izgovor in bil je vesel, da ga ima. S to utemeljitvijo je torej prepovedal praznovanje. Ali nekateri delavci niso izvedeli tega. Sklepalo se je šele 27. novembra pri čitanju, ker jih je bilo tisti dan več na delu, kakor po navadi. Ker je pa že poprej prometni vodja govoril, da bode praznovanje dovoljeno, so nekateri mislili, da je stvar že popolnoma v redu, pa so šli 28. zjutraj v Celje, kjer so se udeležili demonstracije. Ko se je izvedelo za tajnikovo prepoved, je šel sodrug Savšek v pisarno in je prosil, naj se ne kaznuje tistih, ki so praznovali, ker so to storili bona fide, zanašajoči se na besede prometnega vodje. No, hudega ravno ni bilo, le da tisti za Barbaro niso dobili krone in 20 vinarjev, ki se jih drugim daje za piti. Sicer se pri nas ponavadi kaznuje za „plavo“ z 1 krono; tukaj je bilo torej 10 vinarjev več.

Radi bi pa vedeli, odkod se je dobilo dne 2. decembra premoga za štorško tovarno. Ta dan je namreč tudi delavnik in v tovarni se je delalo. Ni se pa delalo v rudniku, ker je bila sv. Barbara. Rudarji pač niso zahtevali prostega dne, vendar se je navadna parada „izvrstno“ obnesla. Tako izvrstno, da so zvečer enega odnesli z rano, ki jo je dobil od noža, enega pa so vzeli žandarji.

Ako vzamejo naši rudarji pamet nekoliko skupaj, jim bode povedala, da nam take slavnosti ne bodo koristile. Razmere štorških rudarjev so pač take, da jih je že komaj prenašati in treba bi bilo začeti misliti na kako zboljšanje. To pa ne pride samo od sebe; ako ne bode organizacije, ne bode zboljšanja. Združiti se je treba tudi v Štoreh, v uniji, ki so si jo ustanovili rudarji drugod, je treba pristopiti, potem bodemo imeli moč, da dosežemo kaj: In pa čitati, je treba naše časopise, da se nam odpro glave, da izvemo, kaj je drugje po svetu in da se kaj naučimo. To je bolj potrebno in nam bode več koristilo, kakor sv. Barbara.

Iz stranke.

Iz stranke. Socialno-demokratična lista „Hlas Lidu“ v Prosnici (na Moravskem) in „Wahrheit“ v Lincu bodeta izhajala od novega leta naprej po dvakrat na teden. „Volksfreund“ v Brnu in „Freiheit“ v Toplicah že izhajata tako. „Rovnost“ v Brnu pa je od 27. novembra sem dnevnik. Povsod se čuti v sedanjem času pomnoženje socialno-demokratičnega časopisja.

Strokovni pregled.

Iz tržaške proste luke se nam piše: Ker tukajšna prosta luka ne zadostuje več ogromnemu prometu mesta, da ni mogoče ob pravem času izkrcavati blago s parnikov, ki ne najdejo takoj prostora v luki, se je nakopičilo veliko zaostalega blaga. Da bi prišlo delo v kraj, si je hotelo ravnateljstvo glavnih skladišč pomagati s tem, da bi vzelo uslužbencem in delavcem postavno zajamčeni nedeljski počitek. Z delavci v luki se ne more več tako ravnati. Ko so izvedeli, kaj se zahteva od njih, so priredili dne 2. t. m. shod, pa so sklenili, da posili ne pojdejo na delo ob nedeljah. Tega so se tudi držali. Obenem pa so izvolili odsek za pogajanje z ravnateljstvom, ki je dne 12. t. m. ponovnemu shodu predložil, da sprejmejo delavci za čas

nujne potrebe nedeljsko delo proti primerni odškodnini, in sicer: a) Od ½12. ali 12. ure, v soboto do ½3. oziroma 3. ure zjutraj (ponočno delo) za 3 krone. b) Od 7. ure zjutraj do 12. ure opoldne (nedeljsko dnevno delo) za 3 krone. c) Za vsako uro črez čas je plačati 1 krono. — Ta predlog je bil sprejet in se bode po njem delalo.

Uspehi na južni železnici. Posredovanje železniškega ministrstva med upravo južne železnice in med železničarsko organizacijo je končno le rodilo uspeh, dasiravno je bila „južna“ sila trdovratna in je bilo skoraj celi pretečeni teden videti, kakor da je obstrukcija neizogibna. Zaupniki organizacije so imeli jako težko delo, kajti uprava železnice je barantala kakor skopuh, uslužbenci in delavci so bili pa že do grla siti zavlačenja in so hoteli na vsak način začeti s pasivno rezistenco. Šele v petek so bila pogajanja končana in v soboto je bila sestavljena pogodba, ki obsega sledeče določbe:

1. Za leto 1905 provizorično dovoljeno zvišanje stanarine ostane definitivno; v naturalnih stanovanjih nastanjeni čuvaji dobe enake doklade kakor poduradniki in služabniki. Velja od 1. januarja 1906.

2. Tistim uradnikom IV. razreda, ki ne morejo prestopiti v III. razred, se omogoči zvišanje zadnjega zaslužka. S 3000 kronami plače dobe po treh letih 200 kron in pozneje od 4 do 4 let trikrat po 400 kron starostne doklade, ki se vračuni v penzijo. — Velja od 1. julija 1906.

3. Definitivno nastavljenim uradnikom, ki morajo nositi uniformo, se dovoli pavšal zanjo.

4. Od 1. julija 1906 se uredi plače, stanarino in doklade za uradnice po sledeči lestvici:

Razred	Plača	Stanarina	Aktivna doklada	Čakanje
	kron			
V.	720	120	120	4 leta
IV.	840	160	180	5 let
III.	960	240	240	po vrsti in kvalifikaciji
II.	1080	240	240	
I.	1200	300	300	

5. Začetne plače se zviša:

Za postajne nadzorovalce od 840 na 960 kron: omogoči se jim tudi, da postanejo poduradniki.

Za preiskovalce vozov od 840 na 900 kron.

Za nadzorovalce vodovodov, za lampiste, avtografične tiskarje, svetilničarje in kurjaške, mojstre od 720 na 840 kron.

Za čuvaje od 600 na 660 kron.

6. Avtomatično avanziranje za poduradnike, nastavljene z dekretom. Od 1. julija 1906 velja sledeča lestvica:

	Kron
Delovodja	2640
Skontist glavne blagajne, nadzornik tiskarne	2160
Delovodje namestnik	2400
Vodja kurilnice in nadzornik strojev	2640
Postajni nadzornik	2400
Nadzornik v kurilnici	2400
Brzojavni mojster	2400
Strojevodja	2400
Strojnik	2160
Nadzorovalec vozov	1920

Na strojevodje, nastavljene leta 1882 in 1883, se vzame obzir, da bodo hitreje avanzirali. Starejši nadsprevodniki in sprevodniki, ki ne bi mogli doseči najvišje plače, bodo odškodovani s hitrejšim avanziranjem. Tudi na starejše čuvaje se bode uprava ozirala. Strojevodje bodo v slučaju potrebe že v šestih letih dosegli 1200 kron.

7. Za služabnike:

Portirji — zadnji čakalni rok 6 let.

Preiskovalci vozov, začetek + 60, do 1680 kron.

Nadzorovalci vodovodov, začetek + 120 kron.

Postajni nadzorovalci. začetek + 120 kron.

Sprevodniki (Z), novo 1200 K (3 leta).

Sprevodniki (F), novo 1080 (5, 6, 7, 8 let) 1200 kron.

Centralni čuvaji (V) + 60 kron.

Premembni čuvaji + 60 K (3, 5 in 6 let).

Čuvaji pri vratih + 60 K, novo 840 K.

8. Mezde pomožnih sprevodnikov in brzdarjev se revidira tako, da bodo enaki onim na državnih železnicah,

9. Premikači dobe službeno obleko.

10. Začetkom novega leta se revidira dnevne mezde v istem smislu, kakor na državnih železnicah. Zvišanje velja od 1. januarija. Mezde se zviša tudi po izvršeni službeni dobi. Tam kjer zvišanje temeljne mezde brez sočasnega zvišanja akordnih enotnih stavkov ne bi reguliralo skupnega zaslužka, se zviša tudi enotne stavke.

Akordni stavki bodo razglašeni. Delavci v kurilnicah, ki nimajo akorda, dobe zvišanje.

11. Čuvaji, ki nimajo zemljišča ali drugega zagotovljenega postranskega zaslužka, dobe primeren zemljiščni relutum.

12. V enem prihodnjih cirkularjev bodo razglašene starostne provizije, odnosno bode vpeljan provizijski sklad.

13. Ostale v raznim memorandih izražene želje pridejo tekom 2 do 3 let v poštev.

14. Namesto zahtevanega splošnega izvenrednega avanziranja obljubi uprava, da se skrajša za poduradnike in služabnike čakanje za eno leto, glede česar pa so potrebni še natančnejši računi.

15. Glede izjednačenja voznih pristojbin je potrebna še natančnejša računska preiskava.

Socialno-demokratična organizacija je že prej izdelala točna pravila za provizijski sklad in jih je sedaj predložila upravi južne železnice.

Ako ravno te koncesije ne izpolnjujejo vseh želja železničarjev, je vendar treba priznati, da so pridobitve precej vredne. In tudi to imajo uslužbenci južne železnice zahvaliti samo svoji čvrsti organizaciji.

Dunajski natakarji, ki so bili dolga leta deloma čisto indiferentni, deloma pa politični služabniki Luegerjevi, so definitivno odpovedali ljubezen krščanskemu socializmu ter so sklenili, ustanoviti svojo strokovno organizacijo v socialno-demokratičnem smislu.

Umetnost in književnost.

Slovenska opera. Ko so zadnjič peli krasno Rossinijevo komično opero „Brivec seviljski“, nas je skoraj srce bolelo. Vzlic njegovi starosti, je prištevati to delo najlepšim, kar jih je vstvarila šaljiva operna glasba. „Brivec“ je opera, pa ne opereta in četudi je komična, jo je treba vendar uprizoriti z večjo resnostjo, kakor se je zgodilo. Pred vsem je bil orkester popolnoma nezadosten. Divna uvertira ni naredila skoraj nobenega vtiska, niansiranje je bilo slabotno, deloma radi pomanjkanja glasbil, zlasti violin, deloma pa menda tudi vsled nezadostnega vežbanja. Na odru pa tudi ni bilo vse, kakor bi moralo biti. Ker se je mnogo govorilo o prozi, je slabo izgovarjanje slovenskega jezika kar trgalo ušesa. Tudi karikiralo se je preveč. Na italijanskih odrih je sicer taka navada in ko je bil „Brivec“ mlad, se je sploh rado pretiravalo, a na večjih pozornicah se opaža danes že več zmernosti, pa pristna komika tedaj tudi bolje deluje. Gospod Orželski je lepo pel, ali za grofa Almavivo je bil preveč lesen. Neprisiljene gibčnosti mu manjka. Boljši je bil gospod Ouřednik (Figaro); njega je res prijetno poslušati in gledati. Don Basilio gosp. Betteta je bil preslab; arija o kleveti bi bila morala narediti vse drugačen vtisk. Dosti dober je bil gosp. Ranek kot dr. Bartolo. Rozino je izvrstno pela gospodična Rindova; škoda, da ni bila tudi nekoliko bolj živa. Uloga daje toliko priložnosti za fino koketnost, zvito naivnost i. t. d. Morda bode prihodnjič boljše. Krasno delo bi zaslužilo več pozornosti.

Žepni koledar za slovenske delavce je izšel in se ga že razpošilja. Opremljen je jako lično ter ima sliko poslanca Daszynskega in Prešernovega spomenika v Ljubljani. Vsebina je bogata in jako praktična. Zlasti omenjamo sestavke; Ne tepite otrok; Kaj storiti ob nezgodah; Delavski razgovori; Verstvo sveta; Kaj je kolera in kako se je ubranimo; Kdo spada v delavsko zavarovanje; O vojaških dolžnostih; Podatki o shodih i. t. d. Koledar ima tudi mnogo prostora za beležke. V platno vezan velja 72 vin., po pošti 10 vin. več.

Minka Govekar: **Ruska moderna.** 399 strani. Cena broširani knjigi 4 K, elegantno vezani 6 K. V Kleinmayr in Bambergovem založništvu je izšla knjiga, obsegajoča 12 novel in črtic ruskih pisateljev Maksima Gorkega, Leonida Andrejeva, Skatalca, Ivana Bunina in Evgenija Čirikova v prevodu gospe Minke Govekarjeve. Pisateljica je sama napisala uvod knjigi, ki je, kakor kaže prvi pregled, zelo instruktiven. Moderna ruska literatura, ki si je osvojila zanimanje, priznanje in občudovanja resnične inteligence vsega civiliziranega sveta, je med Slovenci vsekakor še premalo znana in vgladitev poti do nje je zaslužna. Imena, ki jih nahajamo v tej zbirki, se blišče na nebu moderne literature v nepotemnjivem blišču in zlasti socialno-misleči in čuteči duhovi najdejo tukaj široke poti v prezanimiv svet. Knjigo, o kateri se še zmenimo, je pozdraviti na našem knjižnem trgu.

Poslano. (Gostinčarjeve „izjave“.) Sodrug K. Linhart nam piše: Pred kratkim se je blamiral sin Jožefa Gostinčarja na demonstrativnem shodu v Trbovljah; celo „Domovina“ je pisala, da „ni imel sreče s svojim govorom“. Naravno, da je zadela ta blamaža tudi očetovsko srce starega Gostinčarja. In zato rohni po krščanski navadi in pljuje v „Slovencu“ ogenj in žveplo na mojo osebo. Ker se v Trbovljah živ krst ne briga za „Slovenca“ in ga ni nikjer dobiti, sem izvedel o teh napadih šele pred par dnevi in postrani. Ako se ne motim, je razpisal Gostinčar tudi 100 K, ako mu dokažem njegove trditve. Va bene! Trdil sem, da je bil Joža Gostinčar še **l. 1894.** proti volilni pravici in da je bil na nekem shodu v Trbovljah, kjer se je reklo, da ima rudar 80 novč. dovolj plače. Dokaz prvi trditvi: L. 1894. je bil v Kamniku shod, na katerem je govoril pokojni naš Grablovic za splošno volilno pravico. Krščanski socialci so napojili kmečko četo z žganjem in so napadli shod, metali vrčke, lovili kokoši in jih metali v govornika. Vse to je insceniral vodja teh junakov Joža Gostinčar, ki je tudi kričal: „Takim smrkavcem ne damo volilne pravice!“ Ali je to dovolj? Ako ni bil Gostinčar takrat pijan, je torej gotovo nasprotoval volilni pravici. Drugi dokaz: V Trbovljah je bil shod pri „Vovku“ (ravno tam, kjer sin Gostinčarja ni imel „sreče“); 50 prič lahko pripeljem, ki so slišali infamijo, da ima rudar (Häuer) dovolj 80 kr. Za to trditev so bili tudi „krščanski“ hlapci kapitalizma čisto podomače opljuvani. Torej, kaj pravite, Joža? Kadar bodem imel preveč časa, napišem magari celo zgodovino tega nekdanjega „soc. demokrata“ in političnega „kameleona“. Vprašamo pa: Kdo je profesionalni lažnik? Tisti, ki konštatira dejstva, ali pa tisti, ki vtajuje svoje nekdanje štreberstvo? Sicer pa, — ne disputiraj s tercijani! — V Trbovljah, decembra 1905. K. Linhart.

Izkaz za tiskovni sklad.

V Zagorju so darovali po 1 K: Franc Dolinšek, Lavoslav Jerin; po 40 vin.: Anton Zabovnik, Franc Seman, Valentin Križnik, Ivan Vahtar, Franc Dolinšek, I. I., Al. Mandl, Robert Rancinger, Franc Škornik in Albin Jerin; po 30 vin.: Jakob Dolanc, Jože Strmole in Matija Fink; po 20 vin: Anton Zabovnik, Miha Šorn, Jernej Gobec, Anton Godina, Pavel Ahčan, Franc Jankovič, Martin Bukovšek, Ivan Židan, Jakob Vodopivc in Ivan Piskar; po 10 vin.: Miha Ule, Franc Suša in Josip Tomšič; sodrug Anton Marn I. 60 vin. in Peter Savšek K 1·60, skupaj K 11·40.

V Ljubljani je v sledečih tobakarnah „Rdeči prapor“ naprodaj:

Blaž, Dunajska cesta.
Bizjak, Bohoričeve ulice 10.
Francot, državni kolodvor, Sp. Šiška.
Hotel „Union“, Miklošičeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Kušer, Sv. Petra cesta.
Pichler, Kongresni trg 3.
Svatega, Glavni trg.
Šešark, Šelenburgove ulice.
Gostilna Traun, Glince pri Viču.
Gostilna Podgorelec, Rožna dolina.

V Trstu:

Lavrenčič, Piazza caserma.
Može, via Miramar.

V Gorici:

Krebelj Peter, Kapucinske ulice1.

Sodrugi, Delavci!

Berite in širite svoj list **„Rdeči prapor“!**

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni delavski hiši.

„Rdeči prapor“ naj ne manjka v nobeni gostilni, kavarni in brivnici, kamor delavci zahajajo.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje: za celo leto K 5·44, za pol leta K 2·72, za četrt leta K 1·36. — Za Nemčijo: za celo leto K 5·96, za pol leta K 2·98, za četrt leta K 1·49. — Za Ameriko: za celo leto K 7·28.

Posamezne številke stanejo 10 vin.

Organizija

je podlaga vsakega boja. Brez organizacije je vsaka zmaga nemogoča.

Delavci.

Spominjajte se na to v sedanjem bojevitem času! Delavec, ki ni organiziran, škoduje več, kakor odkriti nasprotnik.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Lavoratore».

„HOTEL BALKAN“ TRST

— Piazza della Caserma —

3 minute od južnega kolodvora in poleg pošte s 60 moderno opremljenimi sobami.

Restavracija — Dunajska kuhinja — Kavarna.

Za goste hotela posebna restavracija v I. nadstr.

Dvigalo. — Električna razsvetljava. — Kopališča.

Shajališče tujcev.

Franjo Dolničar, hotelir.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Alessandra Levi Minzi-ja

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Naši zapiski

Edina slovenska revija.

Uredništvo in upravništvo v Ljubljani.

Naročnina: Za celo leto K 2·80, za pol leta K 1·40, za četrt leta 70 vin.

Izšla je

Prešernova številka.

Uredil dr. Ivan Prijatelj.

Ta številka obsega tri pole v ličnih platnicah, ima 3 slike in sledečo vsebino: Ivan Cankar: Še en simbol. — Oton Zupančič: Visavis. — Dr. Ivan Prijatelj: Prešernov spomenik v Ljubljani. — Josip Regali: Zajčev Prešeren kot spomenik. — Dr. Ivan Prijatelj: Drama Prešernovega duševnega življenja. (Predavanje v „Akademiji.) — Etbin Kristan: Krst pri Savici. — Albin Prepeluh: Prešeren je ljudski pesnik. — Dr. L.: Aforizmi. — Dr. Ivan Prijatelj: Od uredništva.

Prešernova številka „Naših zapiskov“ stane za naročnike 48 vin., za nenaročnike 80 vin.

„Drama Prešernovega duševnega življenja“, predavanje g. dr. Ivana Prijatelja ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani, je tudi izšlo v posebnih odtiskih iz „Naših zapiskov“ in se dobivajo po 40 vin. pri upravništvu „Naših zapiskov“ v Ljubljani.

Žepni koledar za slovenske delavce

je izšel vsled nepričakovanih zaprek ta mesec. Okrašen je s **tremi slikami**. Vsebina je jako bogata in poučna.

Cena: V usnje vezan 1 K, v platno vezan 80 vin., v polplatno vezan 72 vin.

Naročila se pošilja na naslov: **Ivan Mlinar, Ljubljana, Krakovski nasip 16,** ali pa na upravništvo **„Naših zapiskov“, Ljubljana.**

V založbi „Naših zapiskov“ se še dobi:

8. številka III. letnika: **Nekaj kulturnih zavodov slovenskih,** po 24 vin.

10. in 11. številka III. letnika: **Prešernov spomenik,** obsezajoča 48 strani, z lepim ovitkom, za naročnike po 48 vin., sicer franko po 80 vin.

I. S. Machar: **Magdalena,** povest v verzih, poslovenil A. Dermota, po 2 K.

Abditus: **Občina in socijalizem,** 70 vin.

P. Mihalek: **Iz nižin življenja,** 1 K.

Za agitacijo pripravne so brošurice:

Vun z volilno pravico (po 4 vin.)

Program socialne demokracije (po 4 vin.)

Zvišanje duhovskih plač (po 10 vin.)

Ako se jih naroči več, se dovoljuje rabat po dogovoru.

Vseučiliška predavanja po 10 vin. (brez poštnine).

Izdajatelj in odgovorni urednik Karl Kordelič.

Tiska Iv. Pr. Lampret v Kranju.